

КЗ БМР Білоцерківська міська централізована
бібліотечна система імені П. Красножона

ХРОНОС

Зошит XVIII Матеріали краєзнавчого клубу за грудень 2020 року

Під загальною редакцією
Євгена Чернецького



Біла Церква
2020

УДК 908 (477.41-21Біла Церква)
Х 94

Вісімнадцяте засідання краєзнавчого клубу "Хронос"
було проведено в грудні 2020 р.
в дистанційному режимі

© КЗ БМР БМ ЦБС, 2020
© Автори, 2020

ЗМІСТ

СТАТТІ	5
Чернецький Є. Метричний запис про народження і хрещення Лаврентія Похилевича в 1816 році	7
Мартиненко О., Поліщук О. Маловідомі факти перебування космонавта П. Р. Поповича у Білій Церкві.....	11
Стародуб О. Пансіон-гуртожиток Білоцерківської чоловічої гімназії (1892-1917).....	15
Ярмола О. До питання про білоцерківський період життя Дмитра Леонідовича Похилевича (1897-1974).....	31
Бурлака С. Історія порятунку єврейських дітей в дитбудуку № 2 в роки нацистської окупації	35
Бондар А. Білоцерківські артілі “Швейпромкооп”, “Швейтруд”, “Промвзуття” та “Промремонт” (1944-1953 рр.).....	45
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	55

До питання про білоцерківський період життя Дмитра Леонідовича Похилевича (1897-1974)

Дмитро Леонідович Похилевич – видатний адміністратор, відомий вчений¹, який у повоєнні роки пов'язав свою долю із Львівським університетом, певний час, протягом 1922-1927 років, був лектором і керуючим у Білоцерківському сільськогосподарському технікумі [2, с. 69, 221].

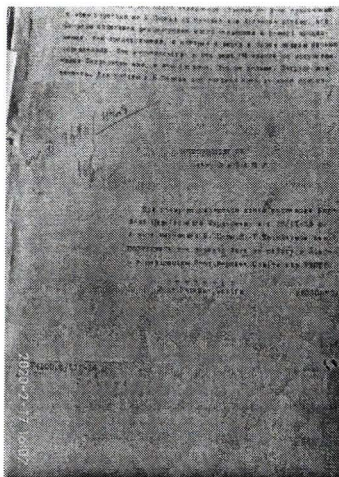
Життєвому шляху Дмитра Леонідовича, зокрема його білоцерківському періоду, присвячено окремі дослідження, які знайшли своє висвітлення у різноманітних публікаціях². Проте,

¹ Микола Григорович Крикун у біографічній статті про Д. Л. Похилевича зокрема наводить наступну інформацію: доктор історичних наук (1951 р.), професор (1953 р.), заслужений діяч науки і техніки УРСР (1974 р.) [1].

² Дослідженню життя і творчості Дмитра Леонідовича Похилевича (зокрема й білоцерківському періоду його життя) присвячені наступні публікації: Крикун М. *Сторінки життяпису Д. Л. Похилевича* // Центральна і Східна Європа в XV-XVIII століттях: питання соціально-економічної та політичної історії. До 100-річчя від дня народження професора Дмитра Похилевича / за ред. Л. Зашкільняка і М. Крикуна. – Львів: Львівський університет ім. І. Франка, 1998. – С. 7-19; Крикун М. *Науковий доробок Д. Л. Похилевича* // Центральна і Східна Європа в XV-XVIII століттях: питання соціально-економічної та політичної історії. До 100-річчя від дня народження професора Дмитра Похилевича / за ред. Л. Зашкільняка і М. Крикуна. – Львів: Львівський університет ім. І. Франка, 1998. – С. 20-25; Крикун М. Г. *Бібліографія праць Д. Л. Похилевича* // Центральна і Східна Європа в XV-XVIII століттях: питання соціально-економічної та політичної історії. До 100-річчя від дня народження професора Дмитра Похилевича / за ред. Л. Зашкільняка і М. Крикуна. – Львів, 1998. – С. 49-56; Крикун М. Г. *Похилевич Дмитро Леонідович* // Енциклопедія історії України: У 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – Київ: Наук. думка, 2011. – Т. 8: Па-Прик. – 2011. – С. 460-461. – Режим доступу:

ще сьогодні, досліджуючи архівні матеріали, ми відкриваємо нові аспекти життя й творчості видатного науковця.

Декілька документів, які стосуються білоцерківського періоду життя Дмитра Леонідовича Похилевича, й датовані лютим-березнем 1926 р. було виявлено у фонді Народного комісаріату освіти в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління (ЦДАВОВ) України [3]. Документи знаходяться у справі під назвою: “Випиc з протоколу засідання бюро Білоцерківського окрпарткому про перехід керуючого Білоцерківським сільськогосподарським технікумом Похилевича на роботу в Донбас”, датовано – 26 березня 1926 року. Ці документи цікаві тим, що вони торкаються подій, пов’язаних з останнім роком перебування Дмитра Леонідовича у Білій Церкві.



<http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-1142-7/978-966-00-1142-7.pdf>;

Ярмола О. До питання щодо окремих фактів біографії Дмитра Леонідовича Похилевича / О. Ярмола // Хронос. Зошит VI: Матеріали засідання краєзнавчого клубу 16 травня 2017 р. – Біла Церква: ТОВ “Білоцерківдрук”, 2017. – С. 47-49; Ярмола О. Життєвий шлях Дмитра Леонідовича Похилевича / О. Ярмола // Хронос. Зошит IV: Матеріали засідання краєзнавчого клубу 17 листопада 2016 р. – Біла Церква: ТОВ “Білоцерківдрук”, 2016. – С. 31-42.

Один з документів – це копія листа Д. Л. Похилевича до заступника народного комісара освіти Я. П. Ряппо датована 7 березня 1926 року. Зокрема, Дмитро Леонідович зазначає [1, арк. 2]³:

“Тов. Ряппо, я так долго задержался ответом на Ваше пред[л]ожение о моем переходе из Б. Церкви до Сталина или Луганска потому, что Опарком оттягивал рассмотрение моего заявления и Вашего предложения. Мои предположения, о которых я писал в своем первом письме[,] оправдались. Без вмешательства в это дело ЦК ничего не получится. Ответ Окрпаркома мне, я Вам посылаю. Что же дальше. Затрудняюсь сказать. Для работы в Б. Церкви все условия есть[,] да и мое присутствие в Техникуме будет еще необходимо до конца II трим., а там нужно бы переменить “климат”, я вже в Б. Ц. четыре года на этой работе. Все таки я просил бы перебросить в крупный рабочий центр. Если к тому будет возможность, сделайте мне такую услугу, только это нужно проводить через ЦК.

Благодарю, Ян Петрович, за товарищеское отношение.

С комм. приветом Д. Похилевич”.

Як можемо побачити, Д.Л. Похилевич висловлює бажання змінити місце роботи (“змінити «клімат»”). Проте, Білоцерківський окружний партійний комітет не мав бажання відпускати його. Тому до свого листа Дмитро Леонідович додає “Витяг з протоколу ч. 13 засідання Бюро Біло-Церківського Окрпаркому від 26/II-26 року” [3, арк. 2]⁴:

“Слухали:

II. Заява т. Похилевича про посилку його на виробництво, згідно постанови Партпровіркому. (тов. Постолювський)

³ Мова й орфографія – збережені. У справі знаходиться копія листа. Цей документ разом із копією витягу з протоколу бюро Білоцерківського окрпарткому були надіслані 16 березня 1926 р. до оргрозподілу ЦК “тов. Латашу”, про що у супровідному листі повідомляє секретар [заст. наркома освіти] Соловей [3, арк. 1].

⁴ Мова і орфографія збережені. В справі є копія витягу.

Ухвалили:

II. а) В посилці на виробництво відмовити.

б) Просити Партколегію порушити питання перед ЦКК про відміну постанови Провіркому що до посилки на виробництво, маючи на увазі, що із спостережень ОПК за останній рік, тов. Похилевич виявив себе, як гарний і дисциплінований партієць, що бере активну участь в партійній і громадській роботі”.

Як розвивалися події далі, на сьогодні, на жаль, нам не відомо. Проте, відомо, що вже 10 квітня 1927 р. Д. Л. Похилевич працює на посаді заступника і тимчасового завідуючого агітаційно-пропагандистським відділом окружного партійного комітету у м. Кам'янець-Подільський й викладачем історії в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті [4, с. 35-36].

Використані джерела і література:

1. Крикун М. Г. *Похилевич Дмитро Леонідович* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?termin=Pokhylevych>

2. Власенко В. М., Стародуб О. В., Чернецький Є. А. *Білоцерківський аграрний університет: від витоків до сьогодення*. – Біла Церква, 2005. – 224 с.

3. Центральний державний архів вищих органів влади та управління (ЦДАВОВ) України, ф. 166, оп. 6, спр. 1612.

4. Ярмола О. *Життєвий шлях Дмитра Леонідовича Похилевича* / О. Ярмола // *Хронос*. Зшит IV: Матеріали засідання краєзнавчого клубу 17 листопада 2016 р. – Біла Церква: ТОВ “Білоцерківдрук”, 2016. – С. 31-42. – Режим доступу: <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/5702>